

Rozšírená poézia. Správa o e-Poetry 2013

MARIUSZ PISARSKI

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

Zvrat k obrazu a hudbe, k inštaláciám a sochárstvu, ba aj k divadelnej komédii či tanečnému divadlu a rockovému koncertu – to sú smery, ktorými sa uberá súčasná digitálna poézia, dnes jeden z najzaujímavejších konglomerátov v oblasti nových umeleckých žánrov. Digitálne elementy v takejto poézii koexistujú s analógovými, pričom médiom básnickej expresie prestáva byť známe pole písma a najčastejšie sa jej médiom stáva priestor a (ľudské) telo.

Po štyri júnové dni sa konalo v Londýne na univerzite Kingston na Southbanku, v centre umenia Watermans a vo výstavných priestoroch Tate Britain bienále e-Poetry 2013. Zúčastnilo sa ho viac než 50 umelcov, kritikov a kurátorov novomediálneho umenia z celej zemegule: od reprezentantov Ruska cez umelcov z Brazílie, Rumunska aj Iránu (via Skype) až po Slovákov a Poliakov. Prezentovala sa celá sústava nových básnických a naračných foriem, ktoré na princípe súčinnosti interakcie a transmisie kódov (aktivita kódov) inkorporovali do seba film, animácie, hudbu a performance.

Usporiadatelia londýnskeho podujatia, ktorých podporil priekopník digitálnej poézie Loss Pequeño Glazier z New Yorku, súčasne umelecký riaditeľ bienále, sa postarali, aby sa v hustej spleti štvordňového programu zameraného na prezentácie a prednášky našlo miesto aj na príklady z každej novej oblasti, z ktorej dnes čerpá elektronická poézia a v ktorej sa vyskytuje.

Sféru týchto aktivít dnes určujú dva póly. Na jednom z nich sú situované práce, v ktorých je intenzívne slovo, mediované na rôzne spôsoby a podporované širokou paletou polysemiotických prostriedkov, cez počítačový kód nielen dodatočne spracované, ale aj permutované. Toto smerovanie reprezentujú o. i. práce Natalie Fedorovej, Kate Pullingerovej či Sergeja Bouchardona. Žánrovo ich práce nadväzujú na hudobno-vizuálne performance, polymediálny hypertext, resp. básnické hmatové aplikácie. Majstrovskou realizáciou tejto tendencie, čiže „podporovanej“ poézie bola poézia pre konzolu *Concreteons* od Benjaminu Ortiza Morena prezentovaná v Londýne (por. <http://vimeo.com/33002582>, <http://vimeo.com/69663251>). Východiskom bola báseň španielskeho autora z obdobia baroka, ktorú dnešný autor podrobil kinetickej, zvukovej a vizuálnej manipulácii v prostredí podobnom priestoru počítačovej hry, vybavenom možnosťou využívania vlastnej (fyzikálnej) entropie. Prameňom manipulácie je čitateľ/hráč vybavený špecializovaným gamepadom (v rukách).

Protipól tvoria zámerne minimalisticky ladené projekty, veľmi často analógové alebo len s minimálnym zapojením digitálnych prostriedkov. Ak sú však zaradované k digitálnym projektom, tak nie kvôli médiu, ako skôr kvôli novomediálnemu kontextu, čiže digitálnemu rozmeru súčasnej kultúry. Príkladom sú práce, v rámci ktorých autor číta „nahlas“ príkazy z aplikácie *javascript*, alebo modelovanie autorovej emisie hlasu podľa vzorov známych zo syntetických asistentov zo Siri, či S Voice (účinkovanie Iana Hatchera, ktoré obecenstvo hypnotizovalo). Blízko tohto pólu sa objavuje aj videopoézia a konkrétna poézia, obe dnes často remediované cez digitálne domény a vynikajúco zastrešované pojmom e-Poetry. Zaujímavú, kritickú koncepciu kategorizovania súčasnej videopoézie ponúkol Tom Konyves, ktorému za východisko poslúžili tisíceky videobásní z YouToube. Ďalšiu novú podobu konkrétnej poézie prezentoval vo svojej videomeditácii textu a zimnej krajiny Ottar Ormstad. Ak to zhrnieme, na jednej strane je situované silne medializované umenie slova a na druhej strane takmer analógové realizácie, ktoré sú digitálnosťou len „poznačené“, prípadne ktorých materiálovú bázu tvoria okrem nových médií už „staré“ médiá (video alebo priestor konkrétnej poézie).

Široké centrum takto načrtnutého priestoru obsadzujú aktivity, ktoré sú fundované na internete, sociálnych sieťach a digitálnom životnom štýle užívateľa, čitateľa a autora, tesne obklopených digitálnymi zariadeniami (gadgets), ktorých používanie zainteresovaných (t. j. užívateľa, čitateľa a autora) povyšuje na úroveň kvázi profesionála, schopného pôsobiť v oblasti každého druhu umeleckej tvorby.

Skvelým príkladom lingvistického, programovateľného net.artu je *The Deletionist* – kolaboratívny opus Nicka Montforta, Amranth Borsuk a Jaspera Julla. Je to bookmarková aplikácia na prehliadač, ktorá prezerané internetové strany – vrátane stránok ako Facebook či Wikipedia – použitím algoritmu na mazanie (deletovanie) mení na básne. V tom istom slede treba vnímať práce mladej autorky, programátorky Anny Tolkachevovej, ktorá sieť, napr. vnútorné prehliadače stránok www používa na vytváranie vlastných básnických protokolov.

Podobne sú ladené najnovšie projekty Jody Zellenovej, iniciátorky viacerých žánrov digitálnej literatúry, ktorá v poslednom čase exploruje retóriu dotykových monitorov. V ich blízkosti je vhodné umiestniť aj multimediálne poetické eseje podriadené kolážovej estetike v oblasti foriem i médií (*Passing Through* Alexandera Moutona). Aj keď diela patriace do tejto oblasti nie sú natoľko spektakulárne ako práce z prvého pólu (hoci Natalia Fedorova a Sergej Tomofejew svoj snovo-poetický program môžu určite úspešne prezentovať aj v najvychytenejších techno-kluboch v Londýne), nepochybne dokazujú, že e-poéziu dnes môže tvoriť každý, treba k tomu len vhodný uhol pohľadu a zručnosť v používaní verejne dostupnej palety digitálnych vyjadrovacích prostriedkov.

Je vhodné spomenúť ešte dva výrazné prúdy, ktoré začínajú posilňovať prax e-poézie. Prvou je *slam*, ktorý sa v prepojení s aktivitou básnika viditeľnou na monitore – ten využíva vopred pripravený a vyselektovaný audiovizuálny materiál – stáva zaručeným receptom na e-poetickú výbušninu, ako to bolo možné sledovať na príklade improvizovaného programu Jhaveho Johnstona *System*. Druhý prúd vymedzuje využívanie digitálneho inštrumentária k textovému explorovaniu tela a naopak „teles-

nej“ explorácie textu, teda práce, ktoré sú koncentrované okolo živého, pohybujúceho sa, zmapovaného tela, kontrolovaného zvonka. Tak je to v prácach *Dissapearing Hazel Smith*, *Entering Woodies* Zuzany Husárovej a Lubomíra Panaka alebo *backlit* Crisa Cheeka.

Nasledujúci sviatok elektronickej literatúry sa bude konať v septembri v Paríži, aj o ňom podáme správu.

Preložila Bogumiła Suwara

Mgr. Mariusz Pisarski, Ph.D,
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
ul. Wieniawskiego 1
Poznań
mariusz.pisarski@techsty.art.pl